

REPORTAGE Struikelsteen voor David van der Stam op Streekweg 173 in Hoogkarspel

Joodse slager nooit vergeten

De Joodse slager David van der Stam uit Amsterdam leefde de twee laatste jaren van zijn leven in vrijheid in Hoogkarspel. Hij werd opgepakt en vermoord in Kamp Amersfoort. Om hem nooit te vergeten wordt op zondag 1 oktober voor de woning aan de Streekweg 173 door kleinkinderen een struikelsteen gelegd.

Leo Blank
l.blank@mediahuis.nl

Hoogkarspel ■ Het is de eerste struikelsteen (oorspronkelijk Stolpersteine) in West-Friesland na Hoorn en Enkhuizen. Dat is te danken aan de Stichting Joods Enkhuizen en in het bijzonder aan Aly Kuik. De zeventigjarige Hoogkarspelse lukte het in iets meer dan een halfjaar om via archiefonderzoek het leven van David van der Stam zo volledig mogelijk in kaart te brengen.

Mevrouw Kuik, oud-gemeenteambtenaar van Koggenland, doet al ruim tien jaar aan stamboomonderzoek. Haar familie heeft de wortels in Drenthe. „Daarnaast ben ik altijd al gefascineerd geweest door de geschiedenis van de Joden in Nederland. Ik heb er veel over gelezen en heb voormalige concentratiekampen en oorlogsarchieven bezocht.”

Neeltje Brander

Eind vorig jaar werd ze benaderd door Jochem Kornalijslijper van de Stichting Joods Enkhuizen met de vraag of ze zich wilde verdiepen in de persoon van David van der Stam. Bekend was dat de eigenaar van drie slagerijen in Amsterdam met zijn vrouw en drie kinderen enige tijd in de serre naast de woning van Neeltje Brander, een dochter van de burgemeester van Hoogkarspel, had gewoond. „Maar niemand wist wat er precies was gebeurd”, aldus Aly Kuik.

Ze beet zich vast in tal van archieven, legde via internet contact met nazaten van de Joodse slager en slaagde er zo in een min of meer compleet beeld te schetsen van het gezin van David van der Stam. „Al is het helaas niet gelukt alle ontbre-

Aly Kuik voor het huis aan de Streekweg 173 in Hoogkarspel. In een serre rechts ervan verbleef tijdens de oorlog het gezin van David van der Stam.

FOTO MARCEL ROB

kende puzzelstukjes op de juiste plaats te leggen. Zo is niet bekend waarom de nazi's ouders en kinderen precies oppakten. Het NIOD (Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust en Genocidestudies, red.) kon niet achterhalen of hij in het verzet zat. Veel archieven van de Duitse Sicherheitsdienst zijn verloren gegaan”, vertelt de Hoogkarspelse. Hoe hoe hij op Streekweg 114A (later Streekweg 173) in Hoogkarspel belandde blijft ook een vraagteken.

Inval nazi's

Wat ze wél achterhaalde, was dat het gezin op 29 juni 1940 Amsterdam verliet. Vermoedelijk omdat door de inval van de nazi's in Nederland de grond onder hun voeten te heet werd. David was toen 53 jaar en getrouwd met Hilletje van Hachgenberg, 54 jaar. Ze hadden drie kinderen: Sibella (1916), Louis (1918) en Bernardina (1928).

David reisde iedere dag per trein van Hoogkarspel naar Amsterdam

Ondernemer overleeft Tweede Wereldoorlog niet

om zijn slagerijen te runnen. Hij bezocht geregeld café De Landbouw, dat naast zijn tijdelijke woonadres stond. Bernardine, zijn jongste kind, raakte bevriend met Catrien Boon, dochter van kastelein Piet Boon en diens vrouw Jans Kuin. Na de oorlog ging Catrien nog op bezoek bij de familie Van der Stam in Amsterdam.

Bernardina, bijnaam Beppie, bezocht aanvankelijk de lagere school in Hoogkarspel. Maar toen Joodse

kinderen per 1 september 1941 niet meer naar een gewone school mochten, ging ze vervolgens naar een Joods klasje in Enkhuizen. Dat had onderdak gevonden in het toenmalige Nutsgebouw. Leermiddelen werden afgestaan door hoofden van openbare scholen. Uit Amsterdam werd een Joodse lerares aangetrokken. In april 1942 werden alle Joden in Enkhuizen gedwongen te verhuizen naar Amsterdam. Toen werd het bijzondere klasje ook opgeheven.

Getto

Het gezin Van der Stam heeft ongeveer twee jaar gewoond in Hoogkarspel. Op bevel van de Duitsers moesten alle Joden terugkeren naar de hoofdstad. Op 21 mei 1942 keerde het gezin terug naar hun huis. „Zo belandden ze allemaal in een Joodse getto. Ophaalbruggen werden omhoog gehaald. Mensen zaten als ratten in de val. Daarna werden ze gedeporteerd”, licht Aly Kuik toe.

Korte tijd later op 12 september 1942 werd ook David opgepakt. Op

31 januari 1943 werd hij door ophanging om het leven gebracht in Kamp Amersfoort. De kamparts liet op het Totenschein als doodsoorzaak zelfdoding aantekenen. Maar medegevangene Gerrit Kleinveld meldde in 1977 bij de VPRO expliciet dat Van der Stam was opgehangen door de Duitsers. Pas in 1945 kwam zijn gezin daar achter en plaatste het een advertentie in de krant.

Zijn vrouw en kinderen overleefden de oorlog. Dat geldt niet voor tal van andere familieleden. De moeder van David en vijf zussen kwamen om in concentratiekampen Sobibor in Polen en Auschwitz-Birkenau. Van hun kinderen overleefde ook slechts een enkeling de Tweede Wereldoorlog.

Kleinkinderen van David van der Stam brachten eerder dit jaar op 25 mei al een bezoek aan Streekweg 173 in Hoogkarspel. Op zondag 1 oktober keren ze terug om ter nagedachtenis aan hun vermoorde opa een Struikelsteen te plaatsen voor dit huis.

'Beppie' (midden) met buurmeisjes Trien Homan (links) en Catrien Boon.

Joods klasje in Enkhuizen. Bernardina staat tweede van rechts

Overlijdensadvertentie David in 1945.